

Kort om socialtjänstlagen

För dig som har en funktionsnedsättning

Socialtjänstlagen (2001:453) är den lag som reglerar socialtjänstens verksamhet i din kommun. Socialtjänstens mål är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Till socialtjänstens huvuduppgifter hör bland annat att svara för omsorg och service, upplysningar, råd, stöd och vård, ekonomisk hjälp och annat bistånd till familjer och enskilda som behöver det.

Socialtjänstlagen berör alla som behöver stöd och hjälp från samhället och inte kan få det någon annanstans. Du som har en funktionsnedsättning har naturligtvis samma rätt till stöd och hjälp från socialtjänsten som alla andra i samhället. Vissa delar av socialtjänstlagen riktar sig dock särskilt till dig som har en funktionsnedsättning och dina anhöriga och ger er möjlighet till extra stöd och hjälp från samhället. Här kan du läsa om dessa insatser samt allmänt om socialtjänstlagen och vad du kan göra om du inte är nöjd. Vill du veta mer kan du kontakta din kommun och få ytterligare information.

Allmänt

Socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra (5 kap. 7 §).

Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och att han eller hon får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Kommunen ska inrätta bostäder med särskild service för personer med funktionshinder (5 kap. 7 §).

Socialnämnden ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder. Kommunen har ansvar att informera och bedriva uppsökande verksamhet. Kommunen ska planera sina insatser

för människor med fysiska och psykiska funktionshinder. I planeringen ska kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer (5 kap. 8 §). Samråd sker till exempel i de kommunala handikappråden. När det gäller personer med psykisk funktionsnedsättning ska kommunen och landstinget göra en överenskommelse över sitt samarbete. Även organisationer som företräder personer eller närstående ska kunna ge synpunkter på innehållet i överenskommelsen (5 kap. 8 a §).

Anhöriga

Socialnämnden ska genom stöd och avlösning underlätta för dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller som har funktionshinder. Anhöriga och närstående kan få praktisk hjälp till exempel genom växelvård, dagverksamhet och avlösning i hemmet. Att få träffa andra i samma situation kan också vara ett bra stöd. I många kommuner finns anhörigkonsulenter som kan ge information och råd (5 kap. 10 §).

Tillgänglighet

Socialnämnden ska verka för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lätt tillgängliga för alla (3 kap. 2 §).

Möjlighet att kunna bo kvar hemma

Socialnämnden bör genom hemtjänst, dagverksamheter eller annan liknande social tjänst underlätta för den enskilde att bo hemma och ha kontakt med andra (3 kap. 6 §).

Kontaktperson/kontaktfamilj

Du kan ansöka om en kontaktperson eller kontaktfamilj om du behöver hjälp i personliga angelägenheter. En kontaktperson eller kontaktfamilj ska vara någon som ger stöd i vardagen (3 kap. 6 §).

Flytta till annan kommun

Om du vill flytta till en annan kommun och har ett varaktigt och omfattande behov av vård och omsorg kan du i förväg vända dig till inflyttningskommunen för att ansöka om de insatser du behöver. En ansökan ska behandlas som om du redan är bosatt i inflyttningskommunen. Det ska inte ha någon betydelse att ditt behov redan är tillgodosett i hemkommunen (2 a kap. 8 och 9 §§).

Kortare tillfällig vistelse i annan kommun

Den kommun där du är bosatt ansvarar för det stöd och den hjälp du behöver även när du till exempel är på semester eller besöker vänner i en annan kommun. Om din bosättningskommun begär det är vistelsekommunen i sådana fall skyldig att verkställa din bosättningskommuns beslut om stöd och hjälp (2 a kap. 6 §).

Ekonomiskt och annat bistånd

Den hjälp du kan få enligt socialtjänstlagen kallas bistånd. Bistånd kan vara både pengar och hjälp av annat slag. Om du inte själv kan tillgodose dina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har du rätt till bistånd från samhället i form av försörjningsstöd (socialbidrag) och bistånd för din livsföring i övrigt. Biståndet ska ge en skälig levnadsnivå och utformas så att det stärker möjligheten att leva ett självständigt liv (4 kap. 1 §).

Ekonomiskt bistånd - försörjningsstöd (socialbidrag)

Försörjningsstödet är uppdelat i två delar, dels ett schablonbidrag (riksnorm) och dels skäliga kostnader för vissa uppräknade utgifter. Riksnormen är lika för hela landet och ska täcka kostnader för livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien samt dagstidning, telefon och TV-avgift. Om det finns särskilda skäl, till exempel om någon av medicinska skäl behöver dyrare kost eller har en funktionsnedsättning som medför högre levnadsomkostnader kan bidrag ges med högre belopp än riksnormen. I sådana fall ska dock hänsyn tas till om

de högre kostnaderna redan täcks via till exempel vårdbidrag eller handikappersättning.

De utgifter som man förutom riksnormen kan ha rätt till bistånd för är skäliga kostnader för boende, hushållsel, arbetsresor, hemförsäkring samt medlemskap i fackförening och arbetslöshetskassa (4 kap. 3 §).

Bistånd till livsföringen i övrigt

Med bistånd till livsföringen i övrigt avses till exempel kostnader för läkarvård, tandvård, glasögon, hemutrustning, resor. Bistånd kan också vara hemtjänst, trygghetslarm, dagverksamheter, ledsagar- och avlösarservice, korttidsboende, kontaktperson och bostäder med särskild service för personer med funktionshinder etc.

Bistånd utöver skälig levnadsnivå

Socialnämnden får ge bistånd utöver skälig levnadsnivå om det finns skäl för det (4 kap. 2 §). Ekonomiskt bistånd som beviljas med stöd av denna paragraf kan återkrävas.

Avgifter

Inom äldreomsorgen och handikappomsorgen gäller maxtaxa eller högkostnadsskydd. Detta innebär att det finns en fastställd högsta avgift som kommunen får ta ut för insatser från hemtjänsten, vården och omsorgen i särskilda boenden, dagverksamhet och kommunal hälso- och sjukvård. Syftet med detta avgiftssystem är att skydda en person mot för höga kostnader för kommunal vård och omsorg och att alla ska ha en viss minsta summa att leva på när avgifterna är betalda. Detta kallas förbehållsbelopp.

Hur ansöker man om insatserna?

Kommunen är ansvarig för socialtjänsten och har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den

hjälp som de behöver (2 kap. 1 §). Ansökan om insatser enligt socialtjänstlagen görs därför hos kommunen. Den enskilde har alltid rätt att få sin ansökan prövad och en individuell prövning görs.

Om du inte är nöjd med kommunens beslut

Förvaltningsbesvär

Alla typer av biståndsbeslut - förutom beslut som gäller bistånd utöver skälig levnadsnivå (4 kap. 2 §) - kan överklagas genom förvaltningsbesvär. Du ska få ett skriftligt beslut. Om din ansökan om bistånd helt eller delvis avslås ska du också få en motivering till beslutet. Socialtjänsten ska informera dig om hur du gör för att överklaga beslutet. Du ska också kunna få hjälp av socialtjänsten att skriva ett överklagande. Beslut i fråga om ansökan att flytta till annan kommun kan också överklagas genom förvaltningsbesvär.

Förvaltningsbesvär innebär att förvaltningsrätten prövar både lagligheten och lämpligheten i det enskilda fallet. Förvaltningsrätten kan ersätta det gamla beslutet med ett nytt och kommunen måste då verkställa det nya beslutet i hela dess vidd.

Beslut som inte verkställs

Kommunen är skyldig att anmäla alla positiva beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § som inte verkställts inom tre månader. Rapporteringen ska ske en gång per kvartal till Socialstyrelsen, kommunens revisorer och kommunfullmäktige.

Särskild avgift - sanktionsavgift

En kommun som inte inom skälig tid erbjuder bistånd enligt 4 kap. 1 § som någon har rätt till enligt beslut eller enligt en domstols avgörande ska åläggas att betala en särskild avgift – sanktionsavgift (16 kap. 6 a §). Det finns ingen generell gräns för vad som är skälig tid. Detta ska bedömas utifrån omständigheterna i varje enskilt fall. Det är förvaltningsrätten som efter ansökan från

Socialstyrelsen prövar frågan om särskild avgift. Avgiften är lägst tio tusen kronor och högst en miljon kronor. Avgiften tillfaller staten.

Laglighetsbesvär

Beslut enligt socialtjänstlagen som inte kan överklagas genom förvaltningsbesvär (till exempel beslut som gäller bistånd utöver skälig levnadsnivå enligt 4 kap. 2 §) kan överklagas genom så kallad laglighetsprövning. Laglighetsprövning är en form av överklagande som regleras i kommunallagen och som innebär att domstolen endast prövar om beslutet har tillkommit på ett lagligt sätt. Något nytt beslut kan inte sättas i stället för det överklagade beslutet. Både laglighetsbesvär och förvaltningsbesvär ska göras inom tre veckor och måste vara skriftliga.

Andra sätt att föra fram sina synpunkter eller få råd

Om det är handläggningen av ärendet, som du är missnöjd med, kontakta den som har handlagt ditt ärende på kommunen eller dennes chef. Om du inte är nöjd med innehållet i en insats, till exempel hur det fungerar på ett särskilt boende kan du tala med föreståndaren eller kontakta ansvarig chef på kommunen.

Socialstyrelsen

Om du inte blir nöjd trots att du har framfört dina synpunkter till ansvarig chef eller tjänsteman på kommunen, kan du vända dig till Socialstyrelsen. Socialstyrelsen är tillsynsmyndighet och ska följa socialnämndernas tillämpning av socialtjänstlagen samt se till att de fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt. Socialstyrelsen har också till uppgift att informera och ge råd till allmänheten i frågor som rör socialtjänsten.

Patientnämnden

Du kan också kontakta Patientnämnden om du är missnöjd med hälso- och sjukvården i ett särskilt boende enligt socialtjänstlagen.

Patientnämnden är en fristående och opartisk instans. Deras uppgift är bland annat att försöka hjälpa boende och anhöriga när problem inte kunnat lösas på plats inom vården.

Justitieombudsmannen (JO)

Alla som anser sig felaktigt eller orättvist behandlade av någon myndighet kan klaga hos Justitieombudsmannen (JO). Om du vänder dig till JO för att klaga bör det göras inom två år efter att ärendet behandlades av socialtjänsten. JO granskar om myndigheter och tjänstemän följer lagar och förordningar. JO kan kritisera en myndighet men inte ändra på beslut eller domar. Om någon har begått en brottslig handling kan JO väcka åtal för tjänstefel eller annat brott som har begåtts i tjänsten.

Diskrimineringsombudsmannen (DO)

Diskrimineringsombudsmannen (DO) är en statlig myndighet som arbetar mot diskriminering och för allas lika rättigheter och möjligheter. DO ser till att diskrimineringslagen, vilken förbjuder diskriminering som har samband med bland annat funktionsnedsättning följs. DO tar emot och utreder anmälningar från den som upplever sig diskriminerad. De kan också företräda personer, utan kostnad, i domstol.

Anmälan om missförhållanden inom omsorger om äldre människor eller människor med funktionshinder

Alla som fullgör uppgifter inom socialtjänsten ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska genast rapportera detta till berörd socialnämnd eller, om det är fråga om enskild verksamhet, till den som bedriver verksamheten. Missförhållandet eller den påtagliga risken för missförhållande ska därefter utredas och avhjälpas eller undanröjas utan dröjsmål. Om missförhållandet eller risken för ett missförhållande är allvarligt

ska socialnämnden, eller den som bedriver enskild verksamhet, snarast anmäla det till Socialstyrelsen. Socialnämnden respektive den som bedriver enskild verksamhet ska också informera dem som omfattas av rapporteringskyldigheten om denna skyldighet. Denna bestämmelse är också känd under benämningen “**Lex Sarah**” och ger alla anställda ett personligt ansvar att medverka till att verksamheten håller en god kvalitet (14 kap. 2-7 §§).

Övrigt att notera

Personer med funktionsnedsättning kan också ha rätt till insatser enligt LSS, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. LSS är en rättighetslag och innebär ett kompletterande stöd för personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar.

Vill Du läsa mer om socialtjänstlagen?

”Socialtjänstlagen 2011” är skriven av Bengt Olof Bergstrand och är utgiven på bokförlaget Komlitt AB.

Hela lagtexten kan du hitta på webbadressen www.riksdagen.se

Texten är granskad av förbundsjurist Pär Ödman vid Sveriges Kommuner och Landsting.

Telefonnummer till kommunerna i Stockholms län

Botkyrka kommun	08-530 610 00
Danderyds kommun	08-568 910 00
Ekerö kommun	08-560 391 00
Haninge kommun	08-606 70 00
Huddinge kommun	08-535 300 00
Järfälla kommun	08-580 285 00
Lidingö kommun	08-731 30 00
Nacka kommun	08-718 80 00
Norrtälje kommun	0176-710 00
Nykvarns kommun	08-555 010 00
Nynäshamns kommun	08-520 680 00
Salems kommun	08-532 598 00
Sigtuna kommun	08-591 260 00
Sollentuna kommun	08-579 210 00
Solna stad	08-734 20 00
Stockholms stad, växel	08-508 00 000
Bromma	08-508 06 000
Enskede-Årsta-Vantör	08-508 14 000
Farsta	08-508 18 000
Hägersten-Liljeholmen	08-508 22 000
Hässelby-Vällingby	08-508 04 000
Kungsholmen	08-508 08 000
Norrmalm	08-508 09 000
Rinkeby-Kista	08-508 01 000
Skarpnäck	08-508 15 000
Skärholmen	08-508 24 000

Spånga-Tensta	08-508 03 000
Södermalm	08-508 12 000
Älvsjö	08-508 21 000
Östermalm	08-508 10 000
Sundbybergs stad	08-706 80 00
Södertälje kommun	08-523 010 00
Tyresö kommun	08-578 291 00
Täby kommun	08-555 590 00
Upplands-Bro kommun	08-581 690 00
Upplands-Väsby kommun	08-590 970 00
Vallentuna kommun	08-587 850 00
Vaxholms stad	08-541 708 00
Värmdö kommun	08-570 470 00
Österåkers kommun	08-540 810 00

Andra telefonnummer och webbadresser

Diskrimineringsombudsmannen DO	08-120 207 00
texttelefon	08-120 208 20
www.do.se	do@do.se
Justitieombudsmannen JO	08-786 40 00
texttelefon	08-786 61 15
www.jo.se	justitieombudsmannen@jo.se
Socialstyrelsen	075-247 30 00
www.socialstyrelsen.se	socialstyrelsen@socialstyrelsen.se
Patientnämnden	08-690 67 00
www.patientnamndenstockholm.se	registrator@pan.sll.se
Teletal	020-22 11 44
www.teletal.se	info@teletal.se

Forum Funktionshinder – ett informationscenter
med bibliotek, rådgivning, utbildning och arrangemang.

Kontakta oss om du vill få denna broschyr
i alternativt format; storstil, e-text,
punktskrift, inläst eller teckentolkad.

Vi vill gärna veta vad du tycker om broschyren.
Mejla till forumfunktionshinder@sll.se eller ring
08-123 350 10, texttelefon 08-123 350 40.

Forum Funktionshinder

- 🏠 Tideliusgatan 12, plan 7
- ✉ Box 170 56, 104 62 Stockholm
- ☎ 08-123 350 10 📠 08-123 496 32
- 📞 Texttelefon: 08-123 350 40
- @ forumfunktionshinder@sll.se
- 🌐 www.handikappupplysningen.se
- 🌐 www.forumfunktionshinder.se